

Rok 1620: Reformace katolická 23.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

Rok 1620: Reformace katolická 23.

Královské nařízení týkající se obnovení reformace.

Tyto návrhy k provedení nové reformace byly král. listem daným 14. března r. 1651. schváleny, avšak s tím obmezením, aby nekatolické manželky katolických obyvatelů způsobem navrženým nebyly nuceny k náboženství katolickému, nýbrž ponechány při manželích svých, kteříž o jich obrácení sami všemožně měli pečovati; kdyby však v tom nedbalými se ukázali, měly jim dívky neprodleně býti odňaty a s král. povolením na katolická místa k vychování odevzdány; vrchnostem pak, které by při obrácení nekatolických poddaných svých se neosvědčily býti horlivými, aby statky zástavou se neodnímaly, nýbrž, když by některá vrchnost na statech svých misionářům na odpor se postavila a vedle posledního sněmovního ve všem se nespravovala, králi k potrestání zejména měla býti oznámena. Také návrh Karamuelův, týkající se trestání na hrdle osob, kteréž by některý zavřený kostel nekatolický zase otevřely aneb kacíře na místě posvěceném pochovaly, od krále za příliš přísný a ukrutný uznán jest, a proto schválen nebyl, nýbrž poručeno, aby každý, kdo by se toho dopustil jakož i kdo by knihy kacířské prodával neb v domě svém choval neb nekatolické písně zpíval, poprvé vězením, pak i přísněji, vždy však podle zvláštního král. nařízení byl potrestán; posléze nařízeno, aby k pochovávání nekatolických kupcův a řemeslníkův od pražského magistrátu zvláštní hřbitov za městem byl vykázán.

Tato král. resoluce dodána byla též arcibiskupovi pražskému a jeho generálnímu vikáři Karamuelovi, kterýž vlastně správcem duchovním při též reformaci byl, s tím doložením, aby vše podle toho král. poručení vykonáno, a pakli by co jiného v té věci duchovenstvu již byl nařídil, ihned zastaveno bylo.

A tak konečně reformace podle přání Karamuela, ač ne veskrz ve všem dle jeho zdání, nařízena a vedle král. poručení 15. dubna r. 1651. Mikulášovi sv. p. z Schönfeldu svěřena byla. Potom otevřeným král. patentem, daným ve Vídni dne 4. května r. 1651. přísně poručeno, aby v též reformaci neproměnitelně bylo postupováno vedle znění předešlých král. resolucí a nařízení; pakli by který obyvatel tohoto král. napomenutí sobě nevšímaje, tomu poslušně zadosti činiti meškal neb opominul,

k takovému každému jakožto potupiteli král. poručení, zemských ustanovení a sněmovních snesení podle případnosti a uznání skutečně přísnými tresty mělo býti přikročováno. (Arch. místodrž. R. 109, 12.)

Reformace v kraji Hradeckém obnovena.

Nejprve provéstí se měla nová reformace v kraji Hradeckém, v němž dle zpráv, od některých hejtmanů panství a správců statků podaných hejtmanům téhož kraje, Františku Karlovi z Kolovrat a Václavu Bořkovi z Dohalic, na konci r. 1650. ve větší části zůstávali nekatolíci, mimo král. města, v nichž bylo obyvatelstvo skoro veskrze katolické. Také zdržovalo se v témž kraji ještě velké množství nekatolických osob stavu vyššího, z nichž mnozí od říšského sněmu (na němž, jak v míru westfálském vyhraženo, o věcech náboženských jednati se mělo) očekávali příznivé vyřízení co do náboženství nekatolického v království Českém. Nad to překážela předešlé reformaci v kraji Hradeckém velmi nepatrná horlivost, anobrž nedbalost nejpřednějších vrchností na panstvích *Opočenském, Novoměstském, Náchodském a Smiřickém*, hlavních to sídel nekatolíkův, jakož i ta okolnost, že když poddaní při nastalé reformaci u velikém množství zběhli, v sousedním Slezsku volně a rádi byli přijímáni, ano tam i vykazováním jim hospodářství lákáni i lidem ozbrojeným, stěhující se ze země, byli chráněni. Takovým způsobem též z panství Rychnovského, krajskému hejtmanu Kolovratovi náležejícího, odešlo na 200 poddaných se vším nábytkem do knížetství Lehnického, Břežského a Vratislavského, kdež se usadili. Pročež mnohá vrchnost vyhýbala se tomu, poddané své přidržovati k náboženství katolickému, omlouvajíc se tím, že přece nesmí a nemůže lid svůj vyháněti a tak sama statky své v poušť obracet.

Když však po vyhlášení král. nařízení z dne 14. března r. 1651. k naléhání Karamuelovu a z přičinění jesuitů (misionářů) mnohé vrchnosti v kraji Hradeckém poddané své k náboženství katolickému přísnými prostředky a tresty nutily, povstal lid na některých panstvích a statcích, a nejsa ještě odzbrojen, moci odpíral mocí. Především jinými měšťané ve *Vrchlabí* 15. března

r. 1651. se vzbouřili, když vrchnost jejich Pavel hrabě Morzin šest měšťanů, kteří slibu svému, že k víře katolické přistoupí, nedostáli, jedenácti dragony zatknouti a do vězení dáti chtěl, a setrvali ve svém branném odporu, až komisař Schönfeld pomocí 50 mušketýrů odboj ten zničil a vedle král. poručení dne 31. března t. r. poddaným lhůtu k obrácení až do sv. Trojice prodloužil. Náčelníci tohoto povstání Mikuláš Dasser, Tobiáš May a Jonáš Hartmann byli uvězněni a do Prahy na radnici Starého města k potrestání dodáni.

Podobným způsobem odboj poddaných na statku jesuitském *Šaclíři*, na statku *Pecka* řečeném kláštera kartouzského ve Valdicích, též v některých vesnicích komorního panství *Poděbradského* jakož i na panstvích *Smiřici*, *Branné* a *Filemnici*, pak měšťanstva v *Liberči*, pro přísné provozování reformace povstalý, vojskem od hejtmanů krajských z Hradce Králové dne 2. a 16. května, 3., 6. a 23. června r. 1651. tam poslaným musil býti utišen. Avšak přemnozí poddaní těchto panství a mnohých jiných statků nastalé reformaci opět vyhnouti se hleděli útekem do sousedního Slezska, čemuž aby se předešlo a zabránilo, na poručení král. místodržících 3. července r. 1651. na pomezí 50 dragonů s důstojníkem vysláno a zároveň hraničným úřadům celním od král. komory české 29. července nařízeno bylo, aby takové poddané zběhlé zadržovali, zatýkali a vrchnostem jejich vydávali. Také velitelům cís. vojska ve Slezsku král. listem 4. listopadu t. r. poručeno, aby obyvatelům království Českého, jichž poddaní do Slezska utekli, k vydání a navrácení jich byli nápomocní. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

K další pak reformaci vedle král. poručení 3. června roku 1651. nařízení byli za komisaře probošt v Staré Boleslavi Rudolf Roder z Felsburgu a Mikuláš sv. pán z Schönfeldu, jimž na vychování po 300 zl. a přísežnému notáři jim přidanému 30 zl. měsíčně z komory české bylo vykázáno. Tito komisaři podle král. instrukce, 25. října dané, osobně odebrali se do kraje Královéhradeckého, a především na *panství Opočenské, Novoměstské, Náchodské a Smiřické* (jichž vrchnosti reformací otálely), vyšetřující dokonale, zdali každá fara duchovním opatřena, zdali úředníci a poddaní k náboženství katolickému již přistoupili, mnoho-li ještě nekatolických a co by jejich obrácení na pře-

kázce bylo. Aby pak reformace jistěji provozována a dle král. vůle ke konci přivedena býti mohla, především předsevzato jest odzbrojení poddaných v celém kraji a komisařům vedle král. poručení 50 dragonů s důstojníkem k provázení jich dáno a nařízeno, aby na těch místech, kde by komisaři pro tvrdošijnost a vzdorovitost poddaných déle se zdržovati musili, po celý čas jejich tam meškání každému vojákovi mimo jeho plat ještě denně po 4 kr. na útraty vzdorovitých poddaných bylo dáváno; kdyby pak na některém místě lid brannou rukou reformaci opřítí se opovážil, tam vedle král. poručení 4. listopadu r. 1651. tolik vojska, kolik by ho dle zdání komisařů k pokročení odboje bylo potřebí, od nejbližšího velitelství vysláno a vloženo býti mělo: avšak v takovém případě komisaři povinni byli k tomu přihlížeti, aby lidu vojskem žádných obtíží a škod nebylo činěno, nýbrž aby důstojníci dobrou kázeň vojenskou zachovávali.

Počátek reformace učiněn na panství Opočenském, takže komisaři celé panství, aby poddaní nemohli utéci, 50 dragony a 60 mušketýry pluku hraběte z Waldšteina obklíčili, načež hejtman téhož panství Cyril Geer 60 mušketýry domácími lid sháněl do Opočna, kdež k víře katolické přistoupiti byl přinucen; obzvláště pak při této reformaci činnými byli misionáři z kolleje jesuitské v Hradci Králové, zejména P. Adam Kravarský, Jan Christophorus, Karel Schweger, Jan Slavíkovský, Arnold Engel, Augustin Rappolt, Mikuláš Luch a Bartoloměj Bukovský. Týmž způsobem pokračováno v reformaci na panství *Novoměstském*, *Náchodském* a *Smiřickém*, pak na všech ostatních panstvích a statech kraje Hradeckého, kterýž takto skoro celý za krátkou dobu na víru katolickou, ovšem jenom na pohled, byl obrácen. V tomto kraji bylo dle zprávy komisařů na počátku této reformace ještě 52.529 nekatolických poddaných. *)

*) Nejvíce jich čítala tato panství: Opočno 5558, Náchod 4666, Smiřice 3881, Vrchlabí 2756, Kumburk a Oulibice 2468, Branná a Štěpanice 2142, Staré Buky a Maršov 1994, Hostinné 1883, Nové Město n. M. 1602, Hořice 1579, Velš a Kopidlno 1393, Jilemnice 1297, Černikovice 1283, Solnice 1157, Smrkovice s král. horami 1187, Vamberk a Potenštejn 1082, Chlumecko 1071, Dymokury 977, Vlčice 965, Hradiště Chustníkovo a Heřmanice 803, Poděbrady 850, Šachlův 796, Poličany Bílé 764, Lomnice 684, Třemešná a Sadová 663, Smidary 605, Brandýs n. O. 567, Starkov 561, Rychnov 469, Radim a Pecka 480, Miletín, Forst a Litice (Lauter-

Z těchto při reformaci koncem r. 1651. a počátkem roku 1652. veskrz mocí vojenskou k víře katolické přivedeno bylo 46.492, ač větší jich čásť v srdci a mysli své nekatolíky zůstala: naproti tomu jich ještě 560 přes všecko naléhání a nucení při víře své setrvalo, zvláště na panství Vrchlabském 372 horníci, na něž vedle zvláštního král. nařízení mírně mělo se přistupovati. Mimo to uteklo 5477 poddaných již před příchodem komisařů ze strachu násilí vojenského od statků svých do sousedního Slezska. *)

Bylo by však ještě více poddaných uprchlo, kdyby byla komise reformační některá panství, jako Opočno, vojskem neobklíčila a lid neschytala a kdyby poddaní zběhlí, jak svrchu dotčeno, na pomezí nebyli zadržováni a vrchnostem zase dodáváni.

Co se obyvatelů stavu vyššího dotýče, poznamenati dlužno, že z 57 osob svrchu vytčených jenom Albrecht Rychnovský sv. p. z Rychnova, stařec osmdesátiletý, pak starší syn Adama Silvara ze Silberšteina, též starý Schafgotsch, Václav Straka s manželkou, Jan Šmádlo z Nahořan, oba bratři Dobřenští a paní Kapounová k víře katolické přistoupili; naproti tomu všickni ostatní, zejména paní Křinecká s dvěma syny a dcerou, Adam Silvar ze Silberšteina s mladším synem atd., nechtějíce se obrátiti, ze země zase měli odejíti. (Arch. místodržit. R. 109/1., 109/12. & 109/46.)

Reformace v kraji Boleslavském.

Z kraje Hradeckého přešla komise refor., do kteréž vedle král. poručení 17. ledna r. 1652. na místo nejvyššího mincmistra

wasser) 446, Abršpach a Chvaleč 406, Borovnice 388, Chvalkovice a Sviníšany 330, Hermosejfy 265, Cerekvice 216, Katzenstein 176, Libčany 166, Vřeštov 160, Přín a Popovice 129, Veselí Vysoké 126, Dobrá Voda a Mokrovousy 122 a Skřivany 107.

*) Těchto uprchlíků bylo z panství Starých Buků a Maršova 913, z Hostinného 839, ze Šaclíře 583, z Branné 570, z Jilemnice 517, z Vrchlabí 372, z Náchoda 233, ze Smiřic 223, z Rychnova 185, z Poličan 169, z Nového Města 160, z Abršpachu a Chvalče 127, ze Solnice 118, z Brandýsa n. O. 59, z Velíše a Kopidlna 56, z Vamberka 53, z Kumburku 32, z Chlumce 32 atd.

Mikuláše sv. p. z Schönfeldu vstoupil Jan Karel Příchovský z Příchovic, 15. února roku 1652. do kraje Boleslavského, kdež podobným způsobem reformace se provozovala. Ačkoli v tomto kraji (dle zprávy hejtmanů krajských 16. května roku 1650. učiněné) skoro všickni úředníci v městech a správci statků, již byli katoličtí a toliko na panstvích Grabšteinském, Fridlandském a Zákupském několik nekatolických úředníků se zdržovalo; přece (dle zprávy komisařů reformačních 15. června r. 1652. podané) v témž kraji na počátku r. 1652. ještě 37.368 nekatolických poddaných zůstávalo. *)

Z těchto nekatolických poddaných obávali se přemnoží nové reformace, takže jich 10.817 již před příchodem komisařův od statkův svých ze země odběhlo, zvláště z panství Fridlandského 5575, z Rohozeckého 2345, z Doubravického a Loučinského 455, z Grabšteinského 384, ze Svijanského 231 a z Lamberského 221 osob. — Ostatní pak všickni až na osm osob, tedy v jedné summě 26.543 poddaní přičiněním komisařův, zvláště vkládáním vojska k víře katolické přivedeni byli, zejména na panství Fridlandském 1586, Rohozeckém, Semilském a Maloskalském 2349, Svijanském a Skalském 2300, Grabšteinském 1132, Dubském a Hodkovickém 1187, Kostském 1094 a Turnovském 903.

Ale poněvadž tak mnoho poddaných z panství Fridlandského a jiných uteklo, a mimo to i kurfirst saský Jan Jiří při císaři na úředníky panství Fridlandského si stěžoval, že zavřeli evangelický kostel ve vsi Weigsdorfu, kteráž dílem k Sasku náležela; proto vedle cíś. resoluce 6. dubna r. 1652. komisařům reformačním bylo nařízeno, aby kostel ten opět byl otevřen a reformace v místech na pomezí saském ležících bez vojska i beze vší exekuce po dobrém byla předsevzata.

*) Největší počet se nacházel na panství Fridlandském 7161, Rohozeckém, Semilském a Maloskalském 4694, Svijanském a Skalském 2531, Grabšteinském 1516, Dubském a Hodkovickém 1269, Navarovském 1257, Zákupském 1213, Doubravickém a Loučinském 1083, Kosteckém a Soboteckém 1100, Mnichovohradištském 930, Turnovském 976, Lamberském 859, Mimoňském 877, Dokském 744, Bělském a Kuřivodském 735, v některých vesnicích panství Brandýského 670, Kosmonoském 603, Vartenberském 573, Jablonském 505, Stráňovském 337, Benátském 306, Nimburském 237, Mladoboleslavském 233 atd.

Reformace v kraji Litoměřickém.

Takto obrátivše komisaři též kraj Boleslavský k víře katolické, odebrali se za týmž účelem do kraje *Litoměřického*, v kterémž však mnohé vrchnosti samy na statech svých již před tím vedle snesení sněmovního a král. poručení reformaci horlivě a přísně provozovaly a hejtmané krajští lid poddaný za tou příčinou vzbouřený na panství *Benešovském* Anny sv. paní z Clary, roz. z Aldringen, pak na statku *Šonwaldském* Mikuláše sv. p. z Schönfeldu pomocí 100 mušketýrů pluku Waldšteina a 50 dragonů pluku De la Corona, na poručení král. místodržitelstva 11. června r. 1651. tam poslaných, opět k poslušnosti přivedli. A tak již před příchodem komisařův (dle jich zpráv z Třebenic 29. května a z Litoměřic 15. června r. 1652. král. místodržitelstvu zaslanych) zcela obráceny byly na víru katolickou panství a statky: *Duchcov* až na vesnice Pillersdorf (Willersdorf), Matzdorf, Fláje (Fley) a Georgendorf na pomezí mišenském ležící; *Krupka, Chlumec, Teplice, Světec*, arcibiskupství Pražskému náležející, *Hradiště* hraběte Chynského, *Křemýš, Třebenice, Podsedice, Třebívlice, Nedvědice, Milešov a Skalka, Kostomlaty, Ústí n. L., Březnice, Předlice, Šachov; Šonwald* (odkudž r. 1651. na 360 poddaných do Saska uteklo), *Ouštěk, Drahoňov, Liběchov, Chceňov, Třebušín, Snědovice, Brocno a Radujev, Zahořany a Ploskovice*. Dílem katolické byly statky: Soběchleby a Všebořice, Svádov, Březno Veliké, Benešov, odkudž též mnoho poddaných do Perny uteklo, Děčín a Markvartice Malé se statky okolo nich ležícími, Česká Lípa, Nový Zámek, Pirkštejn (Sloup), Drmy, Konojedy, Palič (Police), Volfartice a Libchava. *Úplně nekatolická* byla toliko panství *Šluknov a Hanšpach* hraběte Karla Adama z Mansfeldu, pak *Rumburk* Löbla sv. p. z Krainburgu, z nichž přes 400 poddaných, zvláště z vesnic Georgenthalu, Nieder- a Obergrundu a Schönbornu, reformací a vojskem ohrožených a poděšených, od statků na pomezí saské již r. 1651. uteklo a tam v okolí Žitavském se usadilo. A poněvadž ostatní sedláci nekatoličtí na těchto panstvích se prohlásili, že statky své též opustí, kdyby k náboženství katolickému od komisařů byli nuceni; k žádosti držitelů týchž panství za prodloužení lhůty, vedle čfs. resoluce

13. dubna r. 1652. komisařům poručeno bylo, aby na ten čas reformaci nejenom na týchž panstvích, nýbrž i všude na pomezí saském zastavili a od další exekuce v kraji Litoměřickém upustili.

Avšak po odchodu komisařů hejtman panství Rumburského Jan Jiří Otto pomáhal r. 1653. dvěma misionářům řádu jesuitského poddané reformovati, ale jen velikým namáháním, zvláště vězením, bitím a přikováním k trlici, toliko 970 poddaných na panství Kumburském bylo obráceno; ostatní pak lid, ačkoli jednotlivci na radu misionáře jesuity P. Becka po 4—10 neděl v tuhém vězení byli držáni, při víře své setrval, a též i mnozí již obrácení od statků svých uprchli, když hejtman vedle rady téhož misionáře poddané ve vsi Dubnici Horní vojskem za doby noční po 8 dní jímati dal a vězením k přijetí víry katolické je nutil. (Dle zprávy téhož hejtmána 1. června r. 1653. komisařům refor. podané. Arch. místodr. R. 109/13.)

Také v tomto kraji zdržovaly se toho času ještě některé nekatolické osoby stavu vyššího, totiž: *Jan Jenikovský z Jeníkova*, bývalý rytmistr ve vojsku švédském, s manželkou svou, roz. Vlkovou z Kvítkova a její ovdovělou sestrou na statku Snědovicích; *Jan Belvic z Nostvic*, bývalý rytmistr ve vojsku císařském, potom v švédském, jehož manželka, roz. Vlkova z Kvítkova, i dcera byly katolické, na mlýně manželky své v Radouni; *Melchior z Lutic*, stařec 70letý, s manželkou a dcerami na statku svém Šerajově (Schirgiswald); paní Magdalena *Mladotová ze Solopisk*, jejíž dcery byly katolické, na statku svém Radouni (Radujeni); paní Anna Kateřina *Hartstalová*, roz. z Gersdorfu, mající polovici statku Šerajova. Tito všichni, nechtějíce přistoupiti k víře katolické, r. 1652. ze země se vystěhovati měli. (R. 109/10. & 109/12.)

Reformace v krajích Žateckém a Loketském.

Z týchž příčin upuštěno bylo od přísného provozování reformace též v krajích *Žateckém* a *Loketském*. Neboť v kraji *Žateckém*, ve kterémž dle zprávy hejtmanů krajských Kryštofa Jaroslava Krakovského sv. p. z Kolovrat a Maxmiliána Vladi-

slava Elbognera z Dolního Schönfeldu r. 1650. panství Přísečnice, Neydek a Heinrichsgrün zcela, panství pak Červený Hrádek z většího dílu byly nekatolické, přičiněním těchž krajských (dle jich zprávy 22. června r. 1651.) na dotčených panstvích i jiných statech již skoro všickni lidé poddaní až na 141 k víře katolické byli přivedeni, a toliko 114 poddaných z komorního panství Přísečnického do Saska uteklo. Ale dle zprávy komisařů reform. bylo r. 1652. při jejich příchodu do kraje tohoto ještě 3958 nekatolíků, zvláště pak v Neydeku 1170, v Heinrichsgrünü 1073, v Přísečnici 553, na Červeném Hrádku 402, na Hauenšteinu 148, v Žatci 91 a v Lounech 79; z těchto bylo nově obráceno 1947, zvláště v Přísečnici 448, v Heinrichsgrünü 409, na Červeném Hrádku 314, v Neydeku 231, v Žatci 90, v Louně 78; pryč jich odešlo 275, zvláště z Neydeku 127, z Červeného Hrádku 79; nekatolických ještě zůstalo 1736, zvláště v Neydeku 812 a v Heinrichsgrünü 660, skoro veskrz horníků, s nimiž se vedle cíś. poručení mírně zacházeti mělo, aby pryč ze země neutekli.

Z osob stavu vyššího byly nekatolické jenom manželky některých obyvatelův, jako Arnulfa Schöna z Schönau na Lhenicích, Polyxena, roz. Štampachova, s dvěma dcerami, z nichž Estera před komisí reform. do Míšně utekla a tam za jednoho Štampacha se provdala; též manželka Otty Boryně ze Lhoty, Jana Jindřicha Schwaba na Lišnicích a Eva Polyxena, manželka Baltasara Sekerky z Sedčic na Budově; pak vdova Maria Sekerková, roz. Štampachova, s dvěma syny, Jaroslavem a Václavem, na svobodném dvorečku svém v Měcholupech a šlechtična Benigna Údrcká v Líbočanech, kteréž všecky, mimo paní Schönovu, vdovu Sekerkovu a šlechtičnu Údrckou, k náboženství katolickému přistoupení a časem vysvědčeními o zpovědi vykonané se vykázati přislíbily. (Arch. místodrž. R. 109/46.)

Jinak tomu bylo v *kraji Loketském*, kdež dle zprávy komisaře reformačního Mikuláše sv. p. z Schönfeldu 5. října r. 1650. všecka horní města a místa, zejména Jáchymov, Blatno, Gottesgab, Weipert, Slavkov, Schönfeld, Bleistadt, Český Wiesen-thal, Abertham a Jungenhengst, na ten čas ještě při víře nekatolické trvala; jenom v Jáchymově bylo devět měšťanů katolických, mezi nimi však dva tak špatné pověsti, že nemohli do

radý městské vstoupiti, pročez nekatolický purkmistr Jakub Schaedlich v úřadě svém ponechán býti musil.

Zmínili jsme se již předešle, že z měst Jáchymova, Blatna a Gottesgabů hned na začátku r. 1650. většina obyvatelstva před reformací, patentem Karamuelovým ohlášenou, ze země do Saska utekla. Potom r. 1652., když misionáři P. Ondřej a P. Vilém z kolleje jezuitské chomútovské lid v městech horních s největší přísností opět obracet počali, i ostatní měšťané a horní nakladatelé s lidem hornickým, zvláště z Jáchymova 854, pak z Českého Wiesenthalu (kteráž obec s Německým Wiesenethalem toliko 56 domkův a 268 duší měla), skoro všickni osadníci, nechťejíce nijak od víry své odstoupiti, raději opustili sídla svá a odebrali se pod ochranu kurfirsta saského, kterýž všecky vystěhovalce z Čech, zvláště horníky do země své milerád přijímal a k jich ubytování i nové horní město, *Johann-Georgenstadt* zvané, nedaleko od Blatna vystavěti dal. *) Marné byly snahy správce vrchního úřadu horního v Jáchymově, Jana Jakuba Kuttnera z Parchheimu, jakož i nejvyššího král. mincmistra Mikuláše sv. p. z Schönfeldu, aby zběhlé horní nakladatele, správce, havíře a horníky k navracení pohnuli; neboť všickni vystěhovalci na opětované vyzvání úřadu horního a jeho slibování, že se jim od vojska v ničem již neublíží, odpověděli, že nižádným způsobem se nenavrátí domů, kde, vojskem o živnost svou vydrancováním a zpustošením statků zcela připraveni byvše, ani volnosti svědomí neměli ubezpečené.

Protož aby města horní zcela nezpustla, hornictví pak nezaniklo a král. regalia příliš ztenčena nebyla, reformace zastavena jest na ten čas vedle král. poručení též v kraji Loketském, a komisaři učinili ve zprávě své dne 26. května r. 1653. na král. místodržitelstvo jen návrh, aby od král. komory v Českém Wiesenethalu vystaven byl kostel s farkou, při němž by farář z Weipertu každou druhou neděli služby boží konal, aby lid chudý, skoro veskrz drvoštěpové a uhlíři, z Českého Wiesenthalu a Stolzenhanu, až na ten čas k faře luteranské do Něme-

*) Cís. listem daným dne 20. října r. 1654. poručeno bylo nejvyššímu mincmistru království Českého, Mikuláši sv. p. z Schönfeldu, aby toto nové město i jeho okolí pozorně sám ohledal a zprávu svou o tom císaři a králi podal. (Arch. místodrž. C. 215, E. 4.)

ckého Wiesenthalu přivtělený, v náboženství katolickém vyučován býti mohl a do Weipertu, na míli cesty vzdáleného, do kostela choditi nemusil. (Arch. místodrž. R. 109/11.)

Reformace v městě Chebě a v kraji Chebském.

Při vpádu švédském do města Cheba r. 1647. zmocnil se general Wrangel hned tamějšího hlavního kostela farního sv. Mikuláše a odezdal jej dvěma luteránským praedikantům svým k veřejným službám božím; katolickým pak měšťanům k jich bohoslužbě v něm některé hodiny nepříhodné byly ponechány. Po uzavření míru westfalského dříve než posádka švédská z města odtáhla, měšťanstvo vyznání augšpurského obrátilo se r. 1649. na švédské directorium v Norimberku, žádajíc, aby jim vedle snesení o mír nejenom svoboda náboženství, jak jí r. 1624. užívali (neboť první reformace v Chebě teprve r. 1627. byla předsevzata), nýbrž i kostel farní u sv. Mikuláše a osm filialních kostelů v kraji, jakož i příjmy domu »Německého«, jenž komandě řádu křižovnického od města byl prodán, k vychování kněží a učitelů, pak knihovna předešle jim odňatá, byly navraceny, tož aby Jesuité, kteří teprve r. 1627. do města přišli, odtud opět byli vybyti. Na to švédský nejvyšší vůdce falckrabě Karel Gustav tehdejšímu veliteli švédskému v Chebě, plukovníku Copy, 23. září r. 1649. poručil, aby při odchodu z města, na den 29. září ustanoveném, strany evangelických duchovních a měšťanů věc zařídil tak, aby tam v témže stavu a způsobu, v kterémž se na ten čas nacházeli, byli zůstaveni, a je ubezpečil, že žádosti jejich a potřebám při konventu co možná nejvíce se vyhoví. Protož též velitel, maje z města odcházeti, dotčeným dvěma pastorům evangelickým nařídil, aby tam zůstali, napomenuv zároveň tehdejšího purkmistra Jana Pavla Dressela, aby se o jejich bezpečnost postaral.

Ale poněvadž toto zařízení měšťanům katolickým (jichž tehdaž bylo 414 zejména uvedených, kdežto počet evangelických toliko 104 vynášel*), mnoho nepřijemností a obtížností spů-

*) Dle zprávy r. 1652. bylo v Chebě ještě 150 nekatolických měšťanů.

sobilo, purkmistr a městská rada katolická k císaři samému snažnou vznesli prosbu, aby evangeličtí duchovní z města odstraněni a farní kostel (kterýž od předkův jich katolických vystavěn, až do r. 1573. v katolických rukou se nacházel a potom teprv utrakvistům postoupen byl) ke katolickým službám božím opět byl navrácen. Avšak císař, maje na zřeteli intercessí kurfirsta saského, strany evangelických měšťanů 17. května r. 1649. učiněnou, toliko nařídil, aby při hlavních poradách vykonání míru též o této věci, Chebských se týkající, bylo jednáno. Mimo to ujímali se vyslanci, od evangelických kurfirstův a stavů k dotčeným poradám nařízení, 24. října r. 1649. při cís. říšské kanceláři dvorské věci evangelických měšťanů v Chebě, dokládající, jak v předběžných výmínkách míru a *v listu průměrném* na tom bylo sneseno, že na těch místech, kde r. 1624. veřejně provozování evangelického náboženství bylo zavedeno, i budoucně po všechny časy při tom zůstati se má a že za žádnou příčinou proto nikdo obtěžován býti nesmí. Též poukázali dotčení vyslanci k tomu, že říšské město Cheb s krajem Chebským před mnohými lety bylo zastaveno království Českému s tím ohražením, že se zase vykoupiti může, takže nikdy témuž království nebylo přivtěleno, nýbrž jakožto říšské město vždycky při svých výsadách a starodávném obyčeji zůstaveno jakož i při svobodném vykonávání náboženství až do r. 1627. pokojně ponecháno; pročež evangeličtí kurfirsti a stavové kojili se nadějí, že toto město i s krajem svým uvedeno bude do téhož stavu a způsobu, v kterémž se co do svého postavení politického před povstáním českým r. 1618. a co do náboženství r. 1624. nacházelo; neboť výmínka, vztahující se k zemím J. M. C., do listu průměrného pod articul. V. §. 13. přijatá, netýkala se města Cheba, kteréž až na ten čas od říše bylo zastaveno, a jehož svobody a práv zvláště co do náboženství císař Ferdinand II. nejenom šetřiti r. 1620. a r. 1621. kurfirstu saskému přislíbil, nýbrž i r. 1625. veškera privilegia a práva téhož města potvrdil.

Z těch příčin cís. general-lieutenant Duca Amalfi s dotčeným falckrabím a vojevůdcem švédským strany města Cheba porovnal se tak, že tamější evangelíci až na další cís. resoluci při vykonávání víry své měli býti zůstaveni, jak tomu bylo

před odchodem posádky švédské; což též cí. veliteli v městě Chebě 26. října r. 1649. oznámil, ale naproti tomu král. místodržícím 18. října a 8. listopadu t. r. psal, aby město Cheb, posádky švédské zbavené, dobře opatřeno a s tamějšími evangelíky, kteří se přivtělení téhož města k říši Německé při stavech evangelických v Norimberku domáhají, ne jinak než s ostatními J. M. C. a K. poddanými nakládáno bylo. Proto také cí. komisaři v Norimberku nechtěli přistoupiti k snesení stavů evangelických, aby město Cheb s krajem Chebským do předešlého způsobu svého zase bylo uvedeno.

Avšak tento spor brzy potom roztržkou, mezi katolickými a evangelickými duchovními v Chebě o svátcích vánočních povstalou, rychle byl skončen. Neboť dle zprávy purkmistra, 28. prosince r. 1649. král. místodržícím podané, tamější evangeličtí praedikanti podle nového kalendáře, přijatého již před 45 lety od rady městské (tehdy též luteránské) nechtěli se řídit a svátky vánoční vedle přání městské rady zároveň s katolickými měšťany slaviti, nýbrž na Boží hod o jedné hodině odpoledne, právě když jesuité služby boží konati měli, do chrámu farního až k oltáři se vedrali, chtějíce též bohoslužby své předsevzíti, a u oltáře samého s katolickými duchovními tak se pohádali, že by se byl i lid katolický, četně shromážděný, vzbouřil, kdyby prostřednictvím vojenského velitele praedikanti z kostela byli neodešli. Následujícího dne zpívali praedikanti v chrámu Páně píseň: »Erhalte uns Herr bei Deinem Wort, Und steuer' des Papsts und Türken Mord, atd. (Chraň nás Pane při Svém slově, Braň papeže, Turka zlobě atd.), anobř tak zpupně a hrdě si počínali, že poddané od pravé vrchnosti odluzovali, vybízejíce na kazatelně lid k modlitbám za královnu švédskou a nikoliv za císaře a krále, jehož poddanými byli. A poněvadž také dva praedikanti v Aši a Liebenšteinu, kteréžto statky manské koruny České pánovi Vilémovi z Zedwitz náležely, poddané sváděli a tak důstojnost královskou ztenčovali; neustálým naléháním jesuitův k opětné žádosti rady městské a k návrhu král. místodržících jakož i tajných cí. rad, Trautmansdorfa, Slavaty, Martinice, Colloreda a Waldšteina, též říšského místokancelře Kurze a říš. dvorního rady Gebharda vedle cí. resoluce 15. ledna r. 1650. bylo nařízeno, aby dotčení

praedikanti z města a z kraje v 24 hodinách přes pomezí království Českého byli vyhostěni, evangeličtí však měšťané až na další cíś. resoluci v městě ponecháni, ale veškeré jich schůzky zastaveny. Avšak toto cíś. poručení prostřednictvím evangelických stavů v Norimberku a k návrhu české kanceláře dvorské změněno jest tak, že praedikantům v Chebě konání služeb božích ve farním chrámu sv. Mikuláše zastaveno, oni pak sami od velitele cíś. posádky z města dle příležitosti odstranění býti měli.

Po vyhostění praedikantů z Chebu také 36 měšťanův evangelických za příčinou nařízené reformace od města odešlo a na statku pána z Zedwitz v Aši se usadilo; protož městská rada žádala, aby obce ušetřeno bylo dvěma setninami vojska, kteréž tam k provedení reformace měly býti vloženy. Na počátku r. 1652. bylo v Chebě ještě 150 evangelických obyvatelův z nichž 47 přislíbilo k víře katolické přistoupiti, 54 lhůtu k obrácení si vyžádali; ale 49 jich při víře své setrvalo, kteřížto vedle návrhu král. místodržitelstva a české kanceláře dvorské 4. února r. 1652. zvolna k obrácení neb k vystěhování se měli býti přidržáni; avšak 11 jich brzy potom též od města odešlo.

V kraji pak Chebském, jehož obyvatelé a jejich poddaní skoro všickni byli víry nekatolické, vedle cíś. resoluce 23. března r. 1652. nařízení byli za komisaře nad reformací Matouš (Augustin) Višňovský, kommandator řádu křižovnického v hospitále chebském, Vít Jetřich z Steinheimu na Hazlově (Haslau) a Seebergu, cíś. dvorský rada vojenský a nejvyšší (plukovník) v Chebě. Při těchto komisařích misionář řádu jezuitského Ondřej Kuhn 17. června r. 1653. si stěžoval, že na statech Liebenšteinu nekatolického pána Jana Viléma z Zedwitz, pak na Wildšteinu, náležejícím nekatolické vdově z Trautenbergu a jejím synům Jachymovi Arnoštovi, Jindřichovi Vilému a Abelu Bedřichovi, poddaní k vyučování nepřicházejí a k jeho vychovávání ničím přispívati nechtějí, odvolávajíce se k tomu, že mají svého pastýře duchovního P. převora, který je laskavě a mírně vede k poznání víry katolické. Protož podle zdání tohoto misionáře a k návrhu komisařů vedle cíś. resoluce 2. srpna r. 1653. měla reformace na statech těch pomocí vojska býti provedena; i jest dotčeným vrchnostem nekatolickým k jich obrácení lhůta šesti měsíců dána.

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)